

Cercetarea arheologică efectuată în anul 1982 în zona bisericii „Precista”-Galați a continuat-o pe cea din anii 1980 și 1981, urmărindu-se aceleași obiective: a) investigarea necropolei din sec. XVI; b) identificarea stratului de locuire anterior cimitirului.

Secțiunile au fost trasate la nord (S3) și respectiv la sud (S4 și S5) față de cele din anii precedenți, în partea de NE a bisericii, având orientarea ENE 140/VSV 460

S3 (14/5m, cu o casetă în colțul de SV) a fost afectată de intervenții târzii (sec. XIX—XX)—nivel de dărâmtură, pavajul unei străzi, groapă modernă de gunoi, gropi de var, care au distrus o bună parte din necropolă.

S4 (10/3m) prezintă un nivel de dărâmtură gros de circa 0,40 m, aruncat peste stratul de interes arheologic.

În S5 (13/3m) au fost surprinse efectele montării unei conducte de apă (h — 0,70 m) care a deranjat o parte din stratul de cultură.

1. INVESTIGAREA NECROPOLEI

Au fost descoperite un număr de 26 morminte care se adaugă celor 33 din campaniile precedente. Dintre cele 26 morminte, 15 au fost găsite nederanjate, în timp ce 11 au fost afectate de intervenții ulterioare; unul dintre acestea (M 48) este o reînhumare.

Mormintele apar la o adâncime cuprinsă între 0,74 m și 1,60m, cu mențiunea că frecvența cea mai mare este între 1,20 m— 1,40 m. De asemenea, trebuie avut în vedere că nivelul actual de călcare al terenului este mult coborât (aproape cu 1 m) față de cel din vechime, datorită numeroaselor decapări ale solului.

Înmormântările respectă poziția E—V, cu mici variații datorate anotimpului în care s-a produs înhumarea.

Pozițiile schelelor sunt puțin variate; acestea au brațele împreunate pe cutia toracică sau pe bazin, ori au o mână întinsă lângă corp și una pe bazin. Excepție face mormântul 55, în care înhumatul are amândouă brațele întinse pe lângă corp.

Ca vârstă, înmormântările (fără a lua în considerare reînhumarea) se grupează astfel: 15 maturi și 10 copii.

Cronologic se atestă, prin materialul numismatic și obiectele de podoabă descoperite în morminte, concluziile campaniilor precedente¹, indicând ca perioadă de funcționare a necropolei sec. XVI.

MONEDE

În nouă morminte a fost găsită câte o monedă. Dintre acestea, datorită proastei stări de conservare, nu au putut fi determinate decât două. *Dinar*, descoperit în M 56: Av. Scut scartelat. *FERDINAN.D.G.R.V.N.G. 1522*; Rv. Madona cu pruncul,² *Ducat*, descoperit în M 36: Av. Scut scartelat c.m.s. în mijloc scut mic cu stema Bathory, *C.N.B.D.S.V. TRANS 1576*; Rv. Madona șezând, la dr. C. (Cibinium) la st. stema Sibiului. *PATRONA UNGARIE*³.

OBIECTE DE PODOABĂ

1. Cercei

1.1. Cercei pereche (fig. 1/5). Descoperiți în mormântul 43. Aur, sticlă, fier. Turnare, cizelare, incizare. Înălțimea 46 mm, diam. chatonului 9 mm. Stare de conservare bună. De toarta ovală a cercelului sunt prinse două tije, unite între ele prin intermediul a două axe de fier. De axul inferior atârnă un chaton. Chatonul este ornamentat pe avers cu o granulă de sticlă prinsă între pereții înălțați și ondulați ai acestuia. Pe revers, este incizat un motiv cruciform și cercuri concentrice, cu liniile întrerupte. De chaton atârnă trei pandelocuri în formă de cupă de crin, între petalele cărora sunt prinse, printr-un nit, trei granule de sticlă poleite cu aur.

¹ M. D. Matei, A. Anghel, *Necropola medievală de la biserica „Precista” din Galați*, raport prezentat la cea de-a XVI-a sesiune anuală de rapoarte, Vaslui, 1982.

² O. Luchian, G. Buzdugan, C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București, 1977, p. 129.

³ *Ibidem*, p. 121.

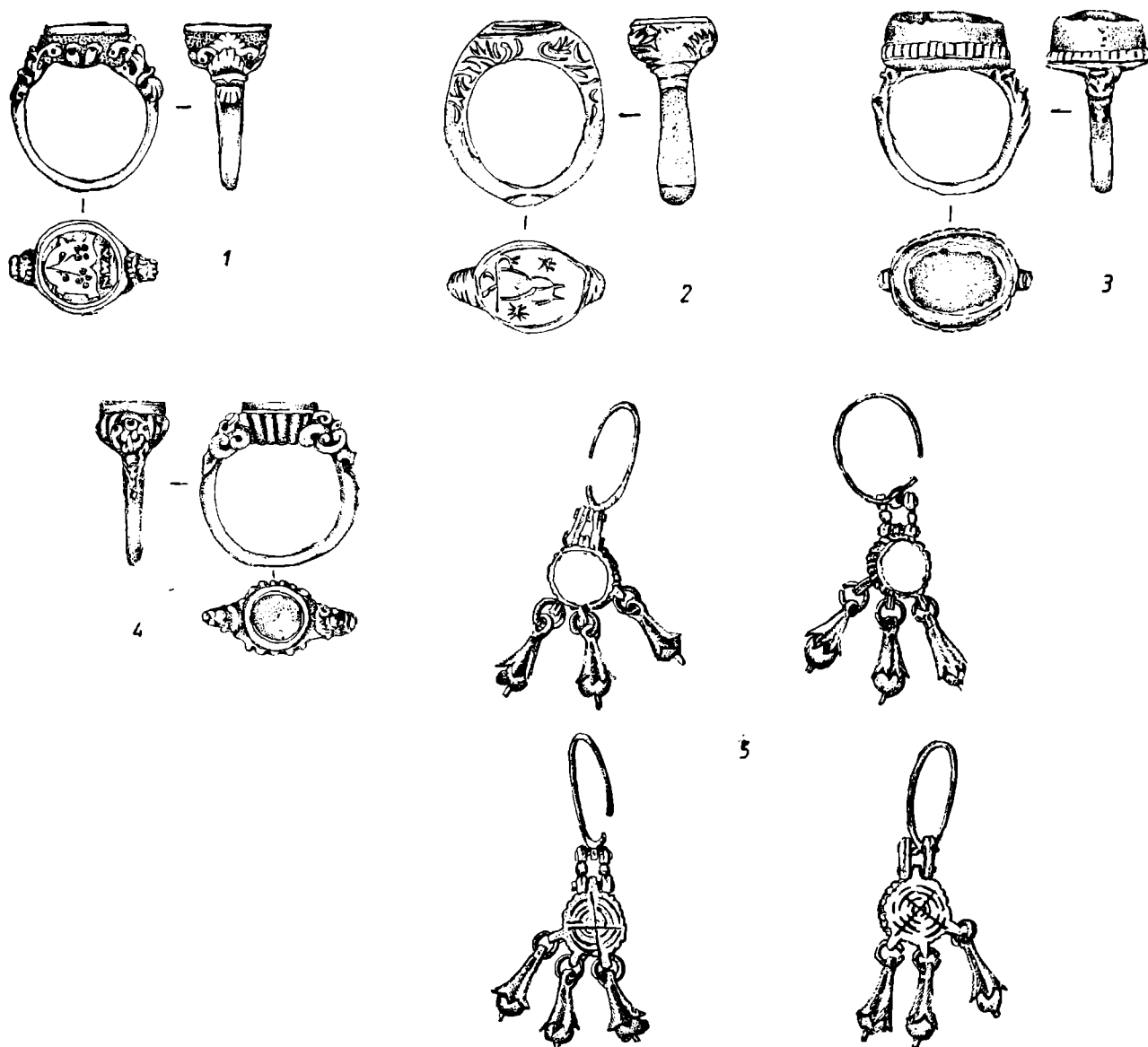

Fig. 1. „Precista” — Galați: inele și cercei descoperiți în necropola medievală: 1, 4 M. 40; 2, M. 5 43; 3 M. 35.

1.2. Cercei fragmentar. Descoperit în M 41. Argint, sticlă. Turnat, cizelat. Înălțimea ipotetică 41 mm, diam, chatonului 14 mm. Stare de conservare proastă. De toarta ovală este prins chatonul. Probabil că sistemul de prindere este identic cu cel de la 1.1. Chatonul, cu pereții ridicați, adăpostea o piatră, azi pierdută. De chaton atârnau trei pandelocuri (azi două) în formă de cupă de crin, între petalele cărora este prinsă câte o granulă de sticlă.

1.3 Cercei (fragmentar) Descoperit de M 41. Argint, sticlă. Înălțimea actuală 35 mm, diam. chatonului 13 mm. Stare de conservare proastă.

Piesa este compusă dintr-un chaton în care se află prinsă o sticlă rotundă cu diam. de 10 mm, montată pe o foiță de argint. Urechea cerceiului este prinsă de chaton prin două tije unite între ele de două axe, decorate la capete cu

granule de sticlă. Această ureche se prinde într-o închizătoare în partea inferioară a chatonului.

1.4. Cercei (fragmentar). Descoperit în M 39. Aramă argintată. Înălțimea actuală 24 mm. De veriga inelară se prinde prin sistemul două tije pe axe (identic cu 1.1 și 1.2) chatonul, azi pierdut.

1.5. Cercei (fragmentar). Descoperit în M 49. Aramă argintată. Înălțimea actuală 12 mm. Stare de conservare proastă.

Verigă ovală pe care este prinsă o sârmuliță pe care sunt înșirate mărgelile de sticlă, azi patru, în vechime probabil mai multe.

2. Inele

2.1. Inel sigilar (fig. 1/2. Descoperit în M 43. Argint aurit. Turnat, niellat, încrustat. Diam.

exterior în dreptul monturii 28 mm; diam. interior 18,5 mm. Stare de conservare bună.

Veriga în secțiune semicirculară și montura turnate odată. Veriga decorată în partea lătită în niello cu vrejuri. Chatonul de formă ovală are încrustat un însemn sigilar. Din cauza îndelungatei folosiri, partea centrală a reprezentării a suferit o deformare, din care cauză nu se mai poate recompune subiectul. Motivul central este flancat de două stele.

2.2. Inel cu însemn heraldic (fig. 1/1). Descoperit în M 40, argint aurit, sticlă. Turnat cizelat, gravat. Diam. exterior în dreptul montării 24 mm, diam. interior 19 mm. Stare de conservare bună.

Verigă în secțiune dreptunghiulară. Montura turnată odată cu veriga. Capetele verigii, către montură, decorate cu palmete minuțios executate. Pe reversul chatonului motiv floral stilizat. În montură se află o placă pe care este reprezentat un scut cu două flori unite la bază. Deasupra lor sunt gravate inițialele VMN. Peste placă se află o sticlă transparentă.

2.3. Inel cu însemn heraldic (fig. 1/4). Descoperit în M. 40. Argint aurit, sticlă. Turnat, cizelat, gravat. Diam. exterior în dreptul monturii 25 mm; diam. interior 18,5 mm. Stare de conservare bună. Veriga în secțiune semicirculară turnată odată cu montura. Capetele verigii către montură decorate prin cizelare cu motive în spirală. Pe reversul monturii motiv decorativ realizat prin benzi transversale orientate perpendicular față de verigă. În montură placă cu încrustații, azi șterse. Deasupra, sticlă transparentă, azi irizată puternic.

2.4. Inel (fig. 1/3). Descoperit în M 35. Argint aurit, piatră comună. Turnat, cizelat. Diam. exterior în dreptul monturii 28 mm, diam. interior 18 mm. Stare de conservare bună.

Verigă de secțiune semicirculară, cu capetele ornamentate prin protuberanțe și vrejuri simple. Montura este sudată de capetele verigii. La bază este decorată printr-un brâu segmentat. În montură este prinsă o piatră comună.

2.5 Inel (fragmentar). Descoperit în M. 37. Argint. Turnat, ajurat. Diam. monturii 9 mm, grosimea verigii 1 mm. Stare de conservare proastă.

Verigă lamelară îngroșată în dreptul monturii. Montura sudată pe partea lătită a verigii. Fără decorație.

3. Fragmente textile, accesoriile vestimentare

3.1. Fragmente textile. Descoperite în M 40 și M 41. Mătase și fir împletit.

3.2 Canafi (fragmentar). Descoperiți în M35. Fir metalic, împletit în V. Lungime 31 mm, diam. 24 mm. Formă cilindrică.

3.3 Copci. Descoperite în M 39, M. 59. Aramă. Formă comună.

3.4 Butoni îmbrăcăminte. Descoperiți în M 40. Lungime 18 mm, diam. butonului 8,5 mm, aramă

Buton semisferic cu decorație în sănțuri radiale. Partea sudată de buton are o limbă întoarsă, în care se prinde veriga cusută de marginea veșmântului.

3.5. Ace de păr. a) descoperite în M 41 și M 43. 14 bucăți. Argint. Lungime, între 50 și 60 mm. Diam. gămăliei între 1 și 3 mm. Formă comună. b) descoperite în M 43. Două piese. Aramă argintată. Diam. terminației decorative 12 mm.

O piesă cu terminația decorativă în formă de rozetă împodobită prin dispunerea a 14 granule pe margine. În centru, montură care adăpostește o sticlă colorată. A doua piesă are terminația decorativă cu marginile fin perlate. Central, montură de formă pătrată cu o perlă de sticlă în interior.

4. Coliere

4.1. Colier (fig. 2). Descoperit în M. 49. Mărgelile de sticlă cilindrice-albe, elipsoidale-grena, sferice, alb-albastru închis, bleu, grenă.

Obiectele prezentate se încadrează în gama frecventă a inventarelor de sec. XVI.

Fragmentele textile, accesoriile vestimentare — copeile, acele de voal — sunt elemente ce nu se pot încadra perfect cronologic numai prin formă, datorită conservării acestora în timp. Acele simple au analogii la Comana⁴ și Cotul Morii-Popricani⁵, cele cu terminație decorativă în depozitul fostului Muzeu de artă al R.S. România⁶ datate în sec. XVI, copeile au analogii la Succava⁷ și în mai toate așezările medievale, dar tipul acesta de obiecte este aproape neschimbat din sec. XVI până în sec. XIX. Fragmentele textile, datorită stării de conservare, nu oferă date definitorii decât ca atmosferă generală a epocii. Dacă această categorie de obiecte nu se poate interpreta prin ea însăși, poate fi însă, datată în funcție de inelele și cerceii pentru care evoluția în timp este evidentă și deci posibilă încadrarea cronologică.

Inelele, ca tip categorial (turnate odată cu montura, sigilare, cu însemn heraldic) și ca execuție (decorație „barocă”-vrejuri, motive florale, palmete) își au analogii la Cotul Morii⁸, Brădet-Argeș⁹, Cetatea Poenari,¹⁰ Buda¹¹, Comana¹² termele Drobeta¹³, fiind încadrate în sec. XVI.

Cerceii cu pandantiv fac parte din categoria cerceilor de tâmplă de tradiție bizantină, apăruiți în țările române către veacul al XVI-lea. Exem-

⁴ Cf. BM I, 42, 1973, 2, p. 15.

⁵ E. Neamțu, ArhMold, 1, 1960, p. 288.

⁶ M. M. Popescu, *Podobele medievale din Țările Române*, București, 1970, p. 51.

⁷ B. Mitrea, Gh. Diaconu, M. D. Matei, SCIV, 6, 1955, 3-4, p. 766.

⁸ E. Neamțu, *loc. cit.*

⁹ Gh. I. Cantacuzino, BMI, 39, 1970, 2, p. 57.

¹⁰ Idem, SCIV 22, 1971, 2, p. 281.

¹¹ V. N. Drăghicescu, BCMI, 70, 1931, p. 174.

¹² Cf. supra, nota 12.

¹³ Al. Bărcăcilă, *Materiale*, 5, 1959, p. 777.

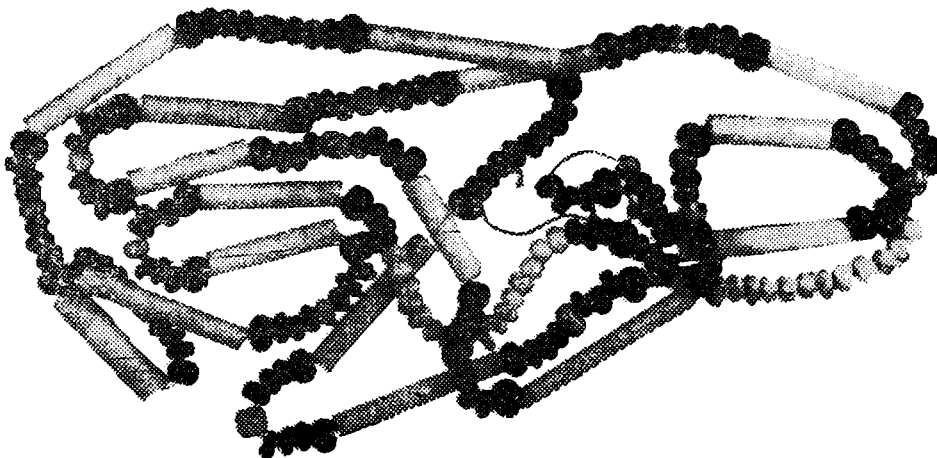

Fig. 2. „Precista” — Galați: șirag de mărgelă din sticlă, descoperit în M. 49.

plarele de la Precista 1.1. și 1.2 au analogii până la similitudine cu piesele descoperite de V. N. Drăghicescu în săpătura de la Buda,¹⁴ și republicate de Marin Matei Popescu¹⁵. În raportul de săpătură din 1931 V. N. Drăghicescu afirmă despre aceste obiecte că ar fi produse într-un atelier venețian și le încadrează cronologic în sec. XIV. Marin Matei Popescu datează piesele în sec. XVI, indicând ca loc de proveniență un atelier de influență occidentală. Am văzut că necropola de la „Precista” se încadrează cronologic în sec. XVI. În raport cu cerceii de la Buda, exemplarele de la Galați oferă o execuție mai stângace și o anumită economie de material (vezi sticla și fierul azelor în comparație cu perlele celui alt caz). Înelinăm să credem că obiectele în cauză aparțin sec. XVI. pe de o parte datorită simplificării execuției, pe de altă parte datorită încadrării cronologice a necropolei. Ca zonă de producție, credem că este vorba de un atelier local, ce a preluat modele de mare circulație și le-a adaptat gustului și posibilităților comanditarilor. Atribuirea unui atelier local se probează și prin stângăcia cu care este redat motivul decorativ de pe revers, același ca la Buda, dar mult simplificat, cât și prin existența replicii în argint a exemplarului 1.1, semn al adaptării meșterului la puterea de cumpărare a solicitanților. Singurul cercei de la „Precista” care nu face parte din categoria „cu pandantivi” (nr. 1.3) se datează tot în sec. XVI, prin analogie cu un exemplar de la Suceva¹⁶

Inventarul necropolei de la „Precista”, rezultat în urma săpăturii din 1982, oferă o datare pe parcursul sec. XVI, confirmând deci concluziile campaniilor precedente; în același timp, sugerează un nivel de viață relativ variat ca posibilități materiale și adaptat gustului general al epocii ca valoare estetică.

Se impune continuarea săpăturii de cercetare a acestui cimitir în primul rând pentru delimitarea lui, problemă de care se leagă cel de-al doilea obiectiv al investigației noastre.

II. INVESTIGAREA NIVELULUI DE LOCUIRE ANTERIOR NECROPOLEI

A fost, și în acest an, împiedicată de răzuirea terenului, de săparea gropilor pentru mormintele necropolei, cât și de lucrările efectuate în timpurile moderne, care au deranjat profund straturile.

În S5, în colțul de NE a apărut conturul unei gropi care nu a putut fi cercetată în totalitate în această campanie.

De formă circulară, groapa are, la nivelul de săpare (—0,70), o deschidere de 2,20 m, care se îngustează, începând de la 1,85 în jos, datorită unui prag (lat de 0,68 m). Pereții prezintă urme de arsură, iar în umplutură au apărut cenușă, fragmente ceramice, minereu ars. După pragul ce micșorează diametrul, predomină fragmentele de țiglă, mai ales în partea de SE unde acestea capătă un aspect compact. La nivelul la care s-a ajuns în 1982, (—2,35 m) s-a observat un strat de cărbune, care nu a putut fi epuizat.

Ca simplă ipoteză de lucru, putem afirma că ne aflăm în prezența unui cuptor ce mai păstrează din vechea căptușeală țiglele prăvălite în umplutură, pe cele de pe margine și urmele de arsură de pe fund. Urmează apoi o etapă de refolosire cu altă destinație, probată de pragul semnalat.

Dacă structura gropii nu a putut fi definitivată în săpătura din 1982, impunându-se continuarea cercetării pentru a se stabili destinația absolută, umplutura oferă o situație caracteristică zonei. Ne referim la două monezi și la fragmentele ceramice, ordonate după cum urmează :

¹⁴ V. N. Drăghicescu, *loc. cit.*, p. 173.

¹⁵ M. M. Popescu, *op. cit.*, p. 48.

¹⁶ Cf. supra, nota 7.

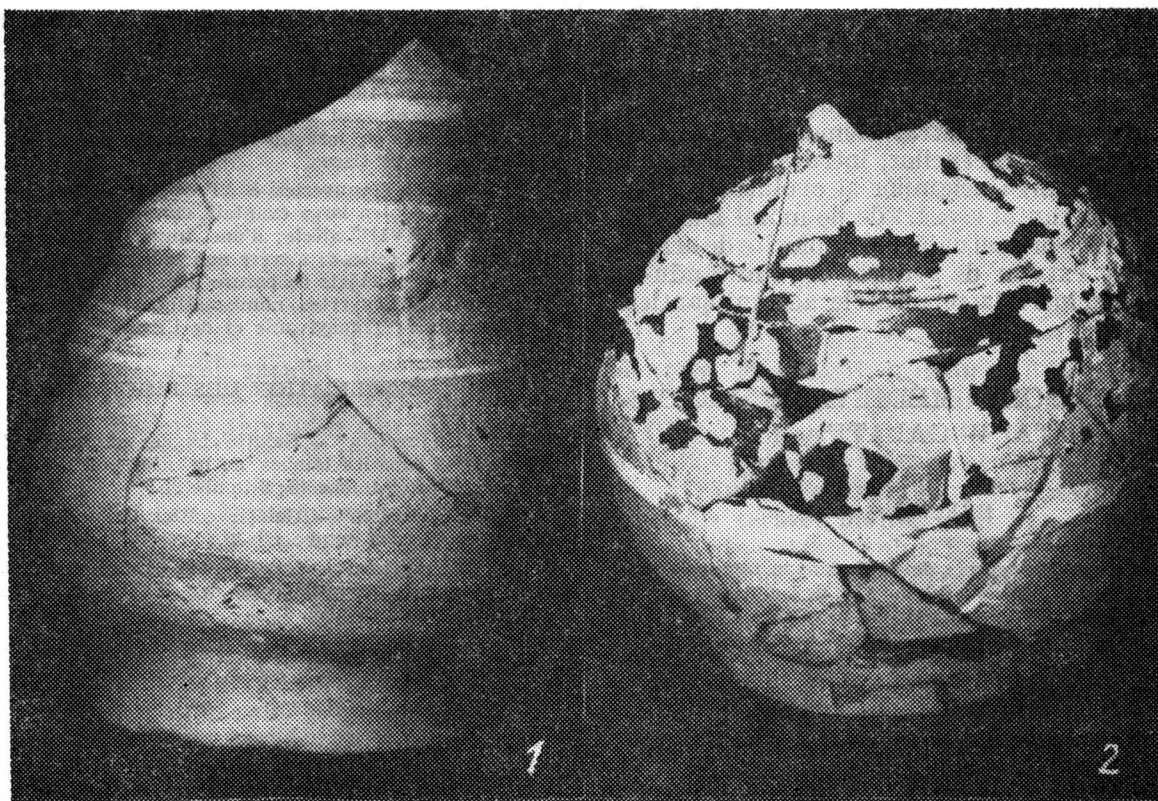

Fig. 3. „Precista” — Galați: vase ceramice descoperite în nivelul din sec. XIV — XVII, din jurul bisericii.

MONEZI

1. Para, h — 1,75 m. Av. Sultanul Mahmud veșnic învingător. Rv. Bătută la Constantinopol 1143 (1730)¹⁷.

2. Imitație șiling cu stema orașului Riga, h — 1,10. Av. Monograma C încoronată având la mijlocul ei stema Vasa, *CHRISTINA D.G.R.*, rv. Stema orașului Riga, *SOLIDVS. CIVI. RIG.* datare 1622—1654¹⁸.

Fragmente ceramice

1. Ceramică decorată cu smalt verde deschis de o nuanță apoasă. Smălțuirea practică în interior și pe o porțiune la exterior, respectiv pe buza vasului, fără marcarea printr-o altă culoare a zonei de contact cu roșiaticul rezultat prin ardere. Apare între — 1,20 și — 1,60 m. Poate fi datată în sec. XVIII—XIX.

2. Ceramică roșiatică, cu smalt verde de mai bună calitate decât în cazul precedent, și varianta a aceleiași paste, fără smălțuire. În cazul primei grupe, smălțuirea este practică atât la interior cât și la exterior, pe buza vasului sau până la mijlocul corpului. Zona de contact cu partea în culoarea arderii este marcată printr-o bandă

albă ce înconjoară vasul. A fost întregit parțial un vas de formă sferică, cu gât scurt și subțire și toartă probabil semicirculară (fig. 3/2). Decorație prin smălțuire și bandă albă pe mijlocul corpului. A apărut la — 1,18 m. Din categoria ceramicii nesmălțuite face parte un vas (parțial întregit) de formă bitronconică, cu decorație în benzi albe circulare, ce parcurg vasul în partea superioară a corpului propriu-zis (fig. 3/1). A apărut la — 1,48 m. Această categorie ceramică se poate încadra în sec. XVI—XVII.

3. Ceramică de genul celei apărute în campaniile precedente, de tradiție bizantină, cu smalt verde sau ocru închis de foarte bună calitate; motive ornamentale: linii incizate și cercuri concentrice. Apare între — 1,30 și — 1,70 m. Se poate încadra în sec. XIV—XV.

Prezența din nou în zonă a fragmentelor din sec. XIV — XV ca și în campaniile precedente, atestă existența unui nivel de locuire important în condițiile în care atestarea documentară a Galațiului este pentru sec. XVI.

Disponerea acestor fragmente ceramice în umplutura gropii (pe care nu o luăm acum în discuție, ca obiectiv în sine, săpătura nefiind terminată) în condițiile în care monedele ca datare apar în ordine inversă, iar ceramica de tradiție bizantină coexistă cu material de sec. XVIII—XIX, arată că la umplerea gropii a fost deranjat un teren cu o succesiune de niveluri de cultură, cel mai vechi fiind de sec. XIV—XV.

¹⁷ Determinarea a fost făcută de dr. M. Maxim.

¹⁸ O. Luchian, G. Buzdugan, C. Opreșcu, *op. cit.*, p. 98.

Întrucât aceeași situație s-a întâlnit și în umplutura construcției apărute în 1980—1981¹⁹ se impune continuarea cercetărilor pentru localizarea unui spațiu cu mai puține intervenții târzii, care a mai păstrat elemente din dispunerea logică a structurilor, întrucât de aceasta depinde stabilirea originilor și evoluției medievale a importanței așezării de pe malul Dunării, pentru care la ora actuală datele oferite de arheologie sunt extrem de reduse, ele limitându-se aproape exclusiv la rezultatele acestui șantier.

LA NÉCROPOLE MÉDIÉVALE „PRECISTA” — GALAȚI

RÉSUMÉ

Les fouilles archéologiques de 1982 dans la nécropole médiévale de l'église „Precista” de la ville de Galați ont abouti à la découverte de 26 tombes, ce qui fait que le nombre total

des tombes connues jusqu'à cette date soit de 59 inhumations.

L'inventaire funéraire, pas tellement riche, des tombes découvertes en 1982, est représenté par divers objets de parure (généralement réalisés par les artisans locaux), bagues, monnaies et, fort incidemment, on a pu récupérer de minces restes de tissus.

Les tombes découvertes à „Precista” — Galați s'inscrivent dans un bien large échantillon chronologique, qui va du XVIe — au XVIIIe siècle; d'une importance décisive pour la datation de celles-ci s'avère non seulement la chronologie typologique des objets de parure mais, en même temps, les nombreuses découvertes numismatiques, dont la plupart proviennent de Transylvanie et de l'Empire ottoman.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. „Precista” — Galați: bagues et bucles d'oreille découvertes dans les tombes de la nécropole médiévale: 1, 4 tombe 40; 2, 5 tombe 43; 3 tombe 35.

Fig. 2. „Precista” — Galați: collier de perles en verre, découvert dans la tombe n° 40.

Fig. 3. „Precista” — Galați: pots céramiques découverts dans la couche archéologique des XVIe — XVIIe siècles, aux environs de l'église.

¹⁹ Cf. *supra*, nota 1.